

Constantin STAN

ROMÂNII AMERICANI ÎN ANII NEUTRALITĂȚII ROMÂNIEI (1914-1916)

The Romanian Americans in the Period of Romania's Neutrality (1914-1916)

The present study reveals the political activity of the Romanian Americans in the period of Romania's neutrality, at the beginning of World War I (1914-1916). The author throws into relief the patriotic attitude of the leaders of the community constituted by the Romanians residing in the United States of America, shepherded by the Eastern Orthodox priest Ioan Podea. Father Podea refused the political compromise with the Austro-Hungarian authorities, overlooking the invitation expressed by the Austro-Hungarian Consulate in Cleveland, which aimed to determine him to support the Austro-Hungarian army. From this perspective, the author underlines the fact that the Romanian Americans born in Transylvania, Banat, and Bucovina were anxiously waiting for the active involvement of Romania in World War I.

La începutul secolului al XX-lea, în Statele Unite ale Americii se găseau o serie de colonii românești. Cele mai numeroase comunități erau cele din New York, Chicago, Philadelphia, Cleveland, Youngstown. Cei mai mulți români americani proveneau din Transilvania, Banat și Bucovina, dar și din Basarabia și Vechiul Regat. O primă cauză a prezenței românești pe teritoriul american era reprezentată de faptul că generația anilor optzeci a atins vârsta de muncă, producându-se un surplus de forță de lucru. O parte însemnată a acestei tinere generații n-a găsit posibilitatea de a obține un câștig în industrie sau agricultură. În consecință, societatea agrară transilvăneană, dominată numeric de români, a devenit suprapopulată. Procesul lent de industrializare, rolul Transilvaniei de furnizare de materii prime, a făcut ca integrarea acestui surplus al forței de muncă să fie ne semnificativ. Este de asemenea caracteristic faptul că majoritatea moșierilor din Transilvania și Banat o formau ungurii și sașii, iar țărani români erau lipsiți de pământ sau aveau pământ puțin¹. Lipsa de drepturi politice și culturale era o altă cauză a emigrației transilvănenilor, bănățenilor și bucovinenilor. Discriminarea la

¹ Petre Suci, *Probleme ardelene. Reforma agrară din Ardeal*, Cluj, 1924, p. 10.

care erau supuși românii se manifesta mai cu seamă din punct de vedere electoral. Astfel, patru comitate cu populație majoritar maghiară alegeau un deputat la 17.000 locuitori, iar 11 comitate desemnau prin vot unitar un deputat la 34.000 locuitori. La orașe, unde ungurii erau mai numeroși, censul era mai mic, în timp ce în mediul rural el se situa la un nivel mai ridicat². Nu trebuie să neglijăm nici mirajul pe care îl oferea spațiul transatlantic. Toate acestea au contribuit la sporirea numărului de români care emigrau în S.U.A. După unele date, între anii 1899-1913 au părăsit Transilvania numeroși țărani și meseriași ruinați. Majoritatea provenea din județele Târnava Mare (20.535), Făgăraș (14.888), Sibiu (14.245) etc.³ Șerban Drutzu arată într-o lucrare publicată imediat după primul război mondial că între anii 1899 și 1944 au emigrat 119.016 de români transilvăneni, bănățeni, bucovineni și macedoneni⁴. Alte surse indică un număr de 140.000 de emigranți transilvăneni și bănățeni⁵. Cei mai mulți s-au înregistrat în anii 1914 (24.070), 1910 (14.199), 1913 (13.455), 1908 (11.425). În perioada 1908-1914 au părăsit S.U.A. 26.697 români, îndreptându-se către Canada ori America Latină (mai ales în Argentina și Brazilia) sau revenind pe meleagurile natale. Au făcut acest lucru 5.264 persoane în 1908, 5.220 în 1911 sau 5.824 în 1912⁶. La rândul ei, Christine Avghi Galatzi, originară din Galați, pretinde într-o lucrare apărută la New York în anul 1929 că în perioada 1899-1928 au fost admiși ca cetățeni americani 146.826 români. Majoritatea o forma bărbații (83,4%). Cea mai mare parte a românilor (86,2 %) aveau vârste cuprinse între 14 și 44 ani, în timp ce 8,2% depășeau 45 de ani, iar 5,8% o formau copiii până la 14 ani. Autoarea menționează faptul că cei mai numeroși emigranți, aproape 90%, erau țărani săraci⁷. Deci principalele cauze ale emigrării erau reprezentate de probleme de ordin social. Acest lucru era cunoscut de opinia publică americană, mai cu seamă datorită articolelor publicate de profesorul George Dorsey. El a tipărit la începutul anului 1910 în paginile ziarului „The Chicago Sunday Tribune” un astfel de material privitor la călătoria sa prin unele țări ale Europei. Autorul a

² M. Gurgeș, La cout Gayet, *Les roumains de Transylvanie sons la jong magyare*, Paris, 1915, p. 16.

³ Liviu Maior, *Mișcarea națională românească din Transilvania 1900-1914*, Cluj-Napoca, 1986, p. 25-26.

⁴ Șerban Drutzu, *Românii din America*, București, 1922, p. 5.

⁵ Arhivele Naționale Istorice Centrale (în continuare se va cita A.N.I.C), *fond Vasile Stoica*, I, dosar 22/1918, f. 1. Memoriu trimis de V. Stoica guvernului român – 29 martie 1920.

⁶ Ș. Drutzu, *op. cit.*, p. 25.

⁷ Christine Avghi Galatzi, *A study of assimilate on Among the Roumanians in the United States*, New York, 1929, p. 35.

înfățișat în cadrul unui articol situația din Ungaria, laudând cu acest prilej munca grea, dar cinstită, a țăranilor români supuși la numeroase persecuții și vexațiuni din partea guvernărilor maghiari⁸. Totuși, numărul românilor emigranți în America într-o perioadă de 18 ani (1896-1914) reprezenta doar aproximativ 4,5% dintre cei 2.909.280 de locuitori ai Transilvaniei, potrivit recensământului din anul 1910⁹.

Numărul relativ mare de români transilvăneni, bănățeni și bucovineni plecați pe continentul nord-american se explică și prin intensa activitate desfășurată de agenții de emigrare și de unele ziare ale vremii, care înfățișau „Lumea Nouă” într-o imagine foarte atractivă. Apoi, formalitățile de emigrare erau destul de simple. Să nu uităm nici scrisorile trimise de cei plecați, care de multe ori descriau în culori vii, uneori idealizant, situația de peste ocean. Taxa care ducea spre „țara făgăduințelor” și a tuturor posibilităților era de 300 coroane, preț în care era inclus și transportul. Autoritățile maghiare nu erau de acord cu emigrarea și socoteau drept „țapi ispășitori” societățile de navigație. Cea mai importantă dintre ele era „Societatea de transport transoceanic” aparținând bancherului Misler. În epocă au apărut o serie de poezii populare legate de această firmă. Iată una dintre variante: „Foaie verde lemn uscat/ Cântă cucu în Banat/ Prea-i Misler blestemat/ Mulți voinici ai înșelat”¹⁰. Un procent semnificativ dintre emigranți era format din cei care nu aveau intenția de a se stabili permanent în Statele Unite. Din peste 100.000 de români care se găseau în federația americană, până în anul 1913 s-au întors însă numai 33.000¹¹. Puțini români își întemeiau familii pe pământ american. Mulți aveau în Transilvania soții și copii.

Românii s-au așezat practic în toate statele americane. Conform recensământului populației S.U.A, efectuat de către autoritățile federale în anul 1920, 39% dintre români s-au stabilit în zona orașului New York (deoarece aici găseau mai ușor de lucru, fiind totodată, și locul unde cei mai mulți debarcau din vapoare), 12,7% în Ohio, 10,9% în Pennsylvania,

⁸ Ioan Podea, *Românii din America*, Sibiu, 1912, p. 39-40.

⁹ Andrei Popovici, *Americanii de origine română*, în „Sociologie românească”, II, nr.5-6 din mai-iunie 1937, p. 22.

¹⁰ cf. Paul Michelson, Gelu Neamțu, *Dorul de țară la românii din Transilvania emigrați în Statele Unite ale Americii (1907-1908)*, în „Anuarul Institutului de Istorie Cluj-Napoca”, XXXIII/1993, p. 203.

¹¹ Ion Iosif Șchiopul, *Românii din America. O călătorie de studii în Statele Unite*, Sibiu, 1913, p. 12.

6,2% în Michigan, 6,11% în North Dakota, 1,6% în Montana, 1,4% în Massachusetts, iar restul inegal în alte 36 de state¹².

Românii sosiți în Statele Unite se confruntă cu o serie de probleme de adaptare, deoarece limba vorbită în America era practic necunoscută pentru ei. Dificultățile erau generate mai ales de un noul mod de viață, total diferit de cel patriarhal de acasă. Impactul lor cu „Lumea Nouă” era mai puternic comparativ cu cel suferit de cehi, polonezi, slovaci, sârbi, unguri, întrucât românii practicaseră acasă în special agricultura. În S.U.A. cei mai mulți au fost nevoiți să se angajeze în orașe ca muncitori în fabrici. După unele surse, 90% din românii americani s-au angajat în uzine¹³. Astfel, între 10-20 de mii de lucrători români erau salariați ai uzinelor de automobile din statul Michigan, în special la Detroit. Alții au ales uzinele metalurgice din Pittsburg, statul Pennsylvania. Au existat și români muncitori în mine. Programul era însă diferit de cel de acasă, la fel se prezentau și condițiile de muncă. Majoritatea dintre ei s-a adaptat însă foarte repede noii situații. Au existat însă și încercări ale românilor de a cumpăra pământ în Florida unde urmau să-și întemeieze ferme, dar acțiunea nu s-a bucurat de succes.

Pentru a rezista noilor condiții, solii poporului român din America au început să se organizeze. Așa au apărut societățile de întraajutorare în caz de boală, accidente sau moarte. Pe baza unei cotizații și a unei taxe de înscriere, ele plăteau o primă de 5-600 dolari ca urmare a unor accidente de muncă și 700 dolari în caz de moarte, fapt constatat de Caterina Cerchez cu ocazia unei vizite făcute după război în comunitățile românești din S.U.A., potrivit informațiilor oferite de aceeași contemporană „Aceste societăți de altfel, pe lângă scopurile de ajutor material mai aveau menirea de a întreține sentimentul revendicărilor materiale.”¹⁴ Cele mai multe prezentau și un scop cultural, urmărind și păstrarea identității naționale, a tradițiilor și obiceiurilor strămoșești. Totodată societățile românești au contribuit și la întărirea solidarității, a frăției între românii americani.

Numărul acestor societăți este foarte mare. În 1921 existau 130 de organizații românești „de ajutor și cultură”. În anul 1902 la Slomestean (statul Pennsylvania) s-a înființat societatea „Vulturul”, iar în Cleveland (statul Ohio) s-au pus bazele asociației „Carpatina”. Un an mai târziu la Youngstown, tot în Ohio, s-a întemeiat societatea „Unirea Română”. În unele orașe funcționau mai multe societăți românești. În 1908 la

¹² Stelian Popescu Boteni, *Emigrația română din America de Nord până la primul război mondial*, în „Apulum”, vol. XV/1977, p. 487.

¹³ „America”, Cleveland Ohio, I, nr.1, din 1 septembrie 1906.

¹⁴ Caterina Cerchez, *O vizită românilor din America*, în „Convorbiri literare”, an 58, septembrie 1926, p. 708.

Cleveland (Ohio) s-a înființat o nouă societate românească de ajutor și cultură - „Sfânta Maria”¹⁵. Trei ani mai târziu, la New York s-a creat banca de credit „Unirea”¹⁶.

Majoritatea celor plecați a menținut strânse legături cu plaiurile natale. Presa din Transilvania înfățișa situații din coloniile românești de peste ocean. Apoi, unii preoți sosiți din S.U.A. au publicat articole în ziare sau broșuri înfățișând modul de viață al fraților din Statele Unite.

Românii americani nu au putut să-i uite pe asupritorii lor maghiari. De aceea, ei l-au întâmpinat cu multă adversitate, la începutul anului 1911, pe contele maghiar Albert Apponyi, personaj de tristă amintire, numit „contele negru” în special ca urmare a legii învățământului care îi poartă numele. El a fost trimis de guvernul de la Budapesta ca un mesager al păcii, deși autoritățile austro - maghiare sporiseră considerabil cheltuielile militare. Relevând acest lucru, părintele Ioan Podea arăta într-o petiție expediată președintelui Wilson la 15 noiembrie 1918 că acțiunea contelui Apponyi avusese un caracter demagogic, căci: „Fără sfială propovăduia dreptul popoarelor, pe când noi și celelalte naționalități din Ungaria ne zbăteam sub povara legii lui, în urma căreia copiii noștri erau siliți să învețe ungurește până și religiunea. Fără rușine vorbea de libertate pe când noi trăiam sub cel mai absolutist sistem de guvernare ungurească. De asemenea, autorul petiției sublinia că acel „conte negru” „a venit să pregătească spiritul american pentru pace când țara lui făcea pregătiri de război”. În realitate el a sosit „să creeze un curent de simpatie pentru poporul maghiar și o opinie potrivnică intereselor popoarelor asuprite din Ungaria”¹⁷.

A. Apponyi a poposit mai întâi la New York, unde sosise după unele peripeții la bordul vasului „Kromprinz Wilhelm”. La 18 februarie 1911 el trebuia să țină, conform programului, un discurs în Cleveland, dar românii, slovacii, croații, sârbii i-au făcut o primire foarte ostilă. Cu două zile mai devreme, aceștia au organizat o adunare în „Acme Hall” din Cleveland, la care au participat peste 3.000 de persoane. Un grup masiv de români americani a pătruns în sală, având 16 steaguri: 8 românești și 8 americane, prezentând cocarde naționale. Muzica a intonat imnul „Deșteaptă-te române”. Adunarea a fost prezidată de preotul catolic slovac

¹⁵ Arhivele Naționale Brașov (în continuare se va cita Arh. Naț. Brașov), *fond Societatea „Speranța Transilvania” din S.U.A.*, dosar 16/1918, f. 1.

¹⁶ Ș. Popescu-Boteni, *Relații între România și S.U.A până în 1914*, Cluj-Napoca, 1980, p. 157-159.

¹⁷ A.N.I.C., *fond Ioan Podea*, dosar 103/1918 f. 2 (Petița Episcopiei Române Ortodoxe din Statele Unite ale Americii de Nord către președintele Woodrow Wilson, semnată de Ioan Podea – 15 noiembrie 1918).

Ștefan Furdek. Vorbitoarii slovaci, Anton Fllkern (preot) și Von Svarc (avocat), și croatul N. Ciragovoci (preot) au înfierat politica maghiară și au condamnat pe oaspetele nepoftit. O atitudine similară au avut și românii Vasile E. Moldoveanu și Ioan Aldea¹⁸. Concomitent, presa românilor americani a fost foarte combativă. Ea l-a prezentat la contele Apponyi ca fiind „cel mai ipocrit, care a urcat pe scările politicii ungurești, un apostol de pace mincinos”, care asuprește opt milioane de cetățeni de naționalitate nemaghiară¹⁹. Românii, slovacii, sârbii, croații din S.U.A l-au întâmpinat pe contele Apponyi cu profundă ostilitate la gară, fiind apărat cu greutate de polițiști, întrucât mulțimea formase deja cordoane puternice. Adunarea la care a vorbit a fost un fiasco, deoarece la un moment dat, pe baza unui semn dinainte stabilit, publicul s-a retras din fața hotelului unde își debita ineptiile, rămânând doar în prezența polițiștilor care îl păzeau și a unui grup restrâns de unguri fideli. De aceea „contele negru” a plecat furios, prezentându-și punctul de vedere în intimitatea unui club american din oraș²⁰. O primire asemănătoare i-a fost rezervată lui A. Apponyi și în orașul Chicago, unde românii și celelalte naționalități din localitate au protestat deoarece un campion al deznaționalizării popoarelor asuprite din monarhia austro-ungară nu se poate bucura de simpatie într-un stat democratic cum este federația americană. Vizita sa pe teritoriul nord-american a fost un eșec total. Reprezentanții națiunilor asuprite din imperiul bicefal aflați în S.U.A s-au dovedit, din nou, solidari.

Românii americani nu îi uitau pe cei de acasă deoarece le trimiteau familiilor, rudelor, prietenilor scrisori, pachete, bani. Ei intenționau să revină pe meleagurile natale după ce dobândeau sume mai consistente care să le permită cumpărarea de pământ, animale, unelte și mașini agricole. Sumele expediate acasă erau destul de mari. Potrivit raportului întocmit și înaintat superiorilor la 15 februarie 1905 de consiliul american din Viena, numai în 1904 românii americani au trimis în Transilvania, Banat sau Bucovina între 40-45 milioane de dolari²¹.

Tot datorită unor probleme sociale, unii români, mai ales din Bucovina și Dobrogea, au emigrat în Canada. După unele surse, în anul 1914 existau aproximativ 20.000 de români canadieni. Guvernul Canadei a acordat fiecărui imigrant 160 de acri de teren agricol (aproximativ 64

¹⁸ „America”, V, nr.15, din 18 februarie 1911.

¹⁹ *Ibidem*, „Telegraful român”, Sibiu, LIX, nr. 23 din 1/14 martie 1911, p. 107-108.

²⁰ *Ibidem*; Gelu Neamțu, *Prima acțiune politică dualistă de amploare a românilor din Statele Unite (1911)*, în „Anuar Cluj-Napoca”, vol. XXVI/1983-1984, p. 234-236.

²¹ S. Popescu-Botenî, *Relații între România și S.U.A*, p. 150.

ha) pentru o taxă de numai 20 dolari, dar cu obligația de a fi achiziționat într-o regiune nedezvoltată²².

Plecarea masivă a românilor din Transilvania, Banat și Bucovina nu putea fi încurajată de conducătorii mișcării naționale din aceste provincii deoarece scădea ponderea lor în ansamblul populației. Mai mult, majoritatea lor o forma tinerii. La rândul ei „Astra” s-a împotrivit acestui exod. În 1904, ea a desemnat pe Traian Barzu să studieze fenomenul, iar în 1912 a anunțat un concurs pentru o lucrare scrisă în stil popular în contra acestui flagel²³.

Chestiunea emigrației populației românești a fost ridicată în Parlamentul de la Budapesta de o serie de deputați români. I. Maniu, de pildă, a pus în discuție problema pământului în ședința Camerei ungare din 1 decembrie 1908. El s-a ridicat împotriva acțiunii cabinetului maghiar de a cumpăra de la unii nobili moșiile pe care trăiau numai români, ori români și unguri. Vorbitorul a precizat că după parcelare ele erau distribuite „numai maghiarilor, iar românii erau nevoiți să emigreze în S.U.A și Canada”. El a subliniat acțiunea de colonizare susținută de autoritățile guvernamentale ca fiind o politică de stat ce „tinde să nimicească românismul din Ardeal. Pământurile lucrate de români se dau altora.” Politica de maghiarizare forțată a națiunii române din Transilvania era evidentă. Din motivele menționate, I. Maniu a propus „să se parceleze latifundiile din Ungaria și să se dea maghiarilor de acolo.” El constata cu amărăciune că numărul coloniștilor veniți este uneori redus și de aceea multe moșii rămân nelucrate. „Nici pășunile nu se dau în folosință românilor, tendința este de a sparge compactivitatea românilor; de a reduce importanța economică, socială și politică în țara aceasta; de a sărăci poporul; de a-i face imposibilă existența.” Maniu se referea și la ajutorul dat de guvernanți secuilor. „E bine – preciza el – să se dea ajutor unui colț de țară scăpătat, dar să se dea tuturor fără deosebire de limbă. În bugetul acesta (pe anul 1909, n.n.), ministrul merge mai departe și a trecut sume și pentru ajutorarea maghiarilor din comitatul Sălajului, iar lucrul acesta nu este corect, pentru că dacă se dă ajutor păturii sărace să se dea întregii pături, deci și românilor săraci.” În încheiere, I. Maniu atrăgea atenția parlamentarilor guvernamentali că „Acțiunea aceasta va da naștere la contracțiuni foarte energice pentru că nu poate fi considerată decât de atentat direct la existența poporului român. E discuție de conservare, de

²² Theodor Andrica, *Românii din Canada*, în „Tribuna României”, VI, nr.48, 1974, p. 2.

²³ Aurelia Comșa, *Influența situației politice asupra activității „Astrii” până la 1918*, în „Sargetia”, XXVIII-XXIX/1999-2000, p. 311.

existență ca mijloc. Apărarea deci se impune.”²⁴ La rândul său Aurel Vlad, un alt deputat român din Parlamentul de la Budapesta a criticat acțiunea guvernului maghiar de a cumpăra moșiile de la unii nobili pe care locuiau numai români sau români și maghiari arătând că după modul cum ele sunt parcelate, acestea nu sunt împărțite românilor, care sunt obligați să emigreze²⁵.

Starea precară a românilor era determinată și de lipsa unor bănci populare în lumea satelor transilvănene și bănățene. Ele ar fi dus la întărirea țăranilor români. Marele filantrop basarabean Vasile Stroescu a oferit 50.000 de coroane pentru înființarea unor asemenea instituții financiare²⁶. Din generoasa și neașteptata lui donație, Vasile Eosvadă a primit 1.000 de coroane pentru a studia mișcarea cooperatistă din România, Bucovina și Croația în vederea întemeierii de bănci populare absolut necesare pentru ridicarea satelor transilvănene cu populație majoritar românească²⁷.

Numărul băncilor populare a crescut însă repede. Numai în perioada 1 noiembrie 1913 – 1 iulie 1914 au fost înființate 22 de astfel de instituții financiare. La sfârșitul anului 1915 în Transilvania funcționau deja cu bune rezultate 100 de cooperative de credit cu un capital de 10.570.000 coroane²⁸.

Băncile populare au avut o importanță deosebită, deoarece au permis multor țărani români să cumpere pământ, utilaje agricole, animale. S-a redus astfel numărul celor care emigrau în America. În felul acesta a crescut prosperitatea românilor, a scăzut numărul celor deznădăjduiți și dispuși să plece. Băncile populare au contribuit, de asemenea, la culturalizarea românilor transilvăneni²⁹.

Războiul mondial era aproape. Frământările din Balcani concretizate în războaiele din 1912-1913 au reaprins speranța înfăptuirii

²⁴Theodor V. Păcățian, *Cartea de aur sau luptele politice naționale ale românilor sub coroana ungară*, vol. VIII, Sibiu, 1915, p. 814-815; C.I. Stan, *Începuturile activității politice a lui Iuliu Maniu*, în „Acta Musei Poralissensis”, XX/1996, p. 304.

²⁵T.V. Păcățianu, *op. cit.*, p. 659; Traian Ursu, *Monumente memoriale ale emigranților români din America*, în „Acta Musei Poralissensis”, XVIII/1994, p. 345.

²⁶Al. Ciulcu, *Din viața și activitatea lui Vasile Stroescu*, în „Viața Basarabiei”, Chișinău, IX, nr.1, ianuarie 1940, p. 18.

²⁷Octavian C. Tăslăuanu, *Organizarea satelor noastre*, în „Transilvania”, Sibiu, an LVIII, nr.2, martie-aprilie 1911, p. 119.

²⁸Gh. Preda, *Activitatea „Astrei” în 25 de ani de la Unire (1918-1943)*, Sibiu, 1944, p.219-222; Pamfil Matei, *„Astra” și rolul ei în cultura națională (1861-1950)*, Cluj-Napoca, 1986, p. 268-269.

²⁹C.I. Stan, *Vasile Storeescu – sursă financiară pentru românii din Transilvania (1910-1914)*, în „Destin Românesc”, VII, nr.1(25), 2000, p. 59.

României întregite. C.R. Pascu declara deschis în paginile ziarului „Drapelul” din Chicago că „va veni timpul când într-un viitor apropiat (România n.n.) va interveni și în favoarea noastră, ca să scăpăm și noi de dominațiunea asupritoare a aristocrației ungurești”³⁰.

În același timp, presa românilor americani se ridica împotriva preocupărilor contelui Tisza de a intra în tratative cu liderii Partidului Național Român. Ziarul „America” considera că proiectele negocierii nu pot avea rezultate pozitive, deoarece scopul autorităților de la Budapesta este acela de a dezbină pe fruntașii românilor³¹.

Odată cu izbucnirea primei conflagrații mondiale, în vara anului 1914, cei aproximativ 18.000 de români americani și-au exprimat dorința realizării unității naționale a Regatului român. Un rol însemnat în această direcție l-au avut societățile culturale. Cea mai importantă organizație era „Uniunea Societăților de ajutor și cultură”, care cuprindea nu mai puțin de 71 de asociații. De asemenea, presa românilor americani era foarte activă, numeroasă și diversă. Ziarele „America”, „Familia”, „Progresul”, „Românul”, „Santinela”, „Tribuna” sau revistele „România”, „Semănătorul” etc., redactate de gazetari talentați precum: C.R. Pascu, E.V. Ivanovici, Paul Negulescu, Ioan C. Popovici, G. Lazăr ș.a. au organizat o susținută campanie pentru cultivarea idealului național³². Aceste gazete aveau, de asemenea, un număr apreciabil de colaboratori din România, printre aceștia fiind: Nicolae Iorga, Horea Petra Petrescu, Ioan Slavici, C. Rădulescu Motru, Mihail Sadoveanu, Ioan Lupaș.

Viața bisericească era și ea destul de activă. Un rol important în dinamizarea românilor americani l-a avut în acești ani părintele protopop Ioan Podea, născut la 28 aprilie 1884 în satul Săcădate, din județul Sibiu. A urmat liceul și Facultatea de Teologie la Sibiu, iar în anul 1909 a fost numit preot paroh în orașul Cleveland-Ohio. S-a reîntors în România în anul 1911 și a rămas aici până în aprilie 1912, când s-a reîntors în S.U.A. unde a stat zece ani. În 1922 a revenit în țară. Relevând calitățile preotului patriot, Anton Bibescu, șeful Legației României în Statele Unite, arăta într-o scrisoare din 1912 trimisă lui Take Ionescu, pe atunci ministru al afacerilor străine, că acesta „Pe lângă că a organizat biserica, n-a existat nici o mișcare patriotică, socială sau culturală în care Părintele Protopop Podea să nu fi avut partea sa de răspundere și contribuție. Aș putea spune că a fost singurul dintre preoții și intelectualii români, care prin calitățile

³⁰ C.R. Pascu, *Primejdie în Balcani*, în „Drapelul”, Chicago, VII, nr.79 din 3 octombrie 1912.

³¹ *Împăcarea româno-maghiară nu se face*, în „America”, IX, nr.16, din 19 februarie 1914.

³² S. Drutzu, *op. cit.*, p. 221-222.

sale sufletești și prin cultura sa a știut ridica și menține la înălțime făcându-ne onoare în lumea de aici.

Părintele Podea se bucură de o mare popularitate printre români și americani deopotrivă.³³

Reprezentanții diplomați ai Austro-Ungariei pe pământ american au încercat să atragă de partea lor pe românii din S.U.A. Încă din 26 iulie 1914, consulul monarhiei dualiste din Pittsburg a expediat o adresă (nr.18.590) părintelui protopop I. Podea în care îi solicita să facă cunoscut printre enoriași că ei se pot înrola în armata austro-ungară cerând autorităților consulare din Pittsburg repatrierea³⁴.

Părintele protopop I. Podea a răspuns cu fermitate și demnitate diplomatului austriac la 5 august 1914. Autorul mesajului era uimit de maniera în care a fost înștiințat căci preciza: „Permiteți-mi, Domnule Consul, să-mi exprim mirarea pentru calmul cu care ne anunțați acest eveniment zguduitor și apelați la sentimentele mele patriotice și prin mine la cei de sub păstoria mea.” Semnatarul scrisorii încheia cu hotărâre arătând pe bună dreptate: „Dacă n-ați cunoaște istoria, suferințele de veacuri ale poporului român din Ardeal și dorul de libertate și dacă n-ați ști ca și mine că naționalitățile din Austro-Ungaria așteaptă de mult momentul de a se descătușa din legăturile imperiului și a-și întemeia state naționale independente sau a se unifica fraților de la hotare, apelul Dvs. ar avea justificare, dar cum toate acestea vă sunt cunoscute, nu înțeleg ce așteptați de la mine și de la noi.”³⁵ La rândul său, viceconsulul Austro-Ungariei din Cleveland-Ohio îi scria la 1 septembrie 1914 lui I. Podea informându-l că, având în vedere „furtuna grea care s-a descărcat asupra scumpei noastre patrii, sute de mii de ostași austrieci și unguri se jertesc pe câmpul de luptă. Alături de ei se află o mare parte de feciori voinici români, care întotdeauna și-au îndeplinit datoria sfântă, fiind în rândurile celor mai viteji eroi.” Diplomatul austriac preciza în continuare că „toate naționalitățile emigrate din monarhia austro-ungară au inițiat fonduri pentru ușurarea soartei celor rămași în urma ostașilor luptători.” El sugera și românilor americani să facă același lucru. De aceea, el îl invita pe I. Podea „la o consfătuire cu acest obiect de împreună cu alți conducători ai vieții române americane, pentru ziua de 5 septembrie d.a. la 3 ora în oficiul subsemnatului consul.”³⁶

³³ A.N.I.C., *fond I. Podea*, dosar 201/1914-1922. f. 24.

³⁴ *Ibidem*, f. 1.

³⁵ *Ibidem*, f. 2.

³⁶ *Ibidem*, f. 3.

La 3 septembrie 1914, Părintele Podea expedia un răspuns energetic viceconsulului austriac din Cleveland informând că „Eu nu pot fi acolo.” El își exprima ferma convingere că „adevărații conducători ai vieții românești de aici nu vor răspunde inițiativei (...). Asemenea elemente se vor găsi poate și printre români, dar pe aceștia noi nu îi socotim de ai noștri. Îi puteți avea să puteți face cu ei ce vreți. În numele nostru nu pot însă vorbi și hotărî, căci în acel caz, se întâmplă ceva ce nici eu nu doresc nici D-voastră !” Autorul mesajului îi reamintea viceconsulului austro-ungar că „românii au luptat cu vitejie în atâtea războaie pentru o patrie care nu era a lor și astăzi își varsă sângele pentru aceeași patrie nerecunoscătoare, pentru aceeași Ungarie asupritoare și plină de nedreptăți.” Părintele Podea îl asigură pe diplomatul dublei monarhii că „La soarta celor rămași în mizerie în urma ostașilor luptători de pe fronturi ne gândim și noi cu multă durere în inimă și vom încerca să facem tot ce e posibil pentru ușurarea suferințelor lor, dar nu în colaborare cu D-voastră, căci o astfel de colaborare ați prezentat-o ca o dovadă că popoarele din Austria-Ungaria se înțeleg bine între ele și luptă cu puteri unite pentru o cauză și o patrie comună.

De ce să ne înșelăm unii pe alții și împreună să înșelăm opinia publică americană, când știm și noi și D-voastră că drumurile noastre merg în direcții opuse.”³⁷

Consulul Austro-Ungariei din Cleveland, Ludwing Ermă, a expedit un mesaj și administratorului bisericii ortodoxe din Cleveland, încercând să atragă pe românii americani, căci afirma că: „Spiritul războinic al armatelor noastre este splendid. Guvernul va aduce în curând reforme radicale. Ungaria va ieși renăscută din acest război. Votul universal se va introduce în cel mai scurt timp. Marile proprietăți se vor împărți. Greșelile față de naționalitatea română au fost recunoscute. Dispozițiile legii Apponyi, care loveau în autonomia bisericilor și școalelor românești s-au revocat deja.”³⁸ Aceste afirmații nu aveau acoperire, întrucât nici una dintre probleme nu fusese rezolvată.

Încercările consulatelor austro-ungare de a dezbină pe românii din America, de a-i intimida pentru refuzul de a răspunde apelului de a se înrola în armata dublei monarhii au eșuat lamentabil. Răspunsurile demne și curajoase ale părintelui Podea exprimă o stare de spirit profund ostilă imperiului bicefal în comunitățile românești din S.U.A. Românii de aici nu mai doreau să păstreze nici cea mai mică legătură cu oficialitățile

³⁷ *Ibidem*, f. 6.

³⁸ *Ibidem*, dosar 103/1918. f. 2 (Petiția Episcopiei Ortodoxe Române din S.U.A – 15 noiembrie 1918).

diplomatice austro-ungare. Gândurile lor se îndreptau tot mai mult spre România. De aceea, ei declarau cu tărie că: „rupem jurământul de credință și supunere ce l-am făcut de silă regelui și guvernului unguresc și acum jurăm din a noastră convingere și credință că vom lupta cu toate mijloacele și pe toate căile împotriva, ajutând cu avutul și sângele nostru pe cei ce luptă pentru prăbușirea imperiului austro-ungar.”³⁹

În adevăr, românii americani nu numai că au refuzat să se înroleze în armata austro-ungară, dar au trecut la sprijinirea materială și morală a fraților aflați în monarhia dualistă. Ei au pus bazele Crucii Roșii Române din S.U.A, care s-a preocupat de lansarea unor apeluri, pentru subscrierea de sume de bani, îmbrăcăminte, medicamente, necesare alinării suferințelor fraților de pe câmpurile de luptă din Galiția sau Italia. Uniunea Societăților pentru sprijinirea românilor din Transilvania a lansat „Fondul Național”. Entuziasmul din primele zile ale lunii august 1914 era mare. Astfel, ziarul „America” din 6 august 1914 publica un apel adresat tuturor românilor din Statele Unite. Documentul preciza că în sfârșit a venit „ziua să ne arătăm vrednicia (...). Se poate că mâine sau chiar azi să sosească vremea să contribuim cu bunurile noastre, cu sângele nostru la înfăptuirea idealului național. A sosit timpul faptelor.”⁴⁰

Românii americani au privit cu interes începutul negocierilor între România și Rusia, salutând intenția imperiului țarist de a sprijini eliberarea românilor din Transilvania. Condiția era alăturarea Regatului român statelor Antantei⁴¹. Din păcate, tratativele au fost mult mai complexe față de modul cum păreau la început.

La aflarea veștii neutralității României spiritele sau mai temperat. Totuși, propaganda în sprijinul cauzei naționale românești s-a menținut. Nu erau uitați nici preoții, deoarece ei puteau acționa mai eficient în cadrul comunităților de români americani. Ziarul „America” publica un astfel de apel adresat slujitorilor Altarului la mijlocul lunii martie 1915. Autorul articolului, semnat cu pseudonimul XY, afirma cu tărie: „Se știe că intrarea României în război contra Ungariei e un lucru incontestabil. Că Bucovina și Ardealul vor fi încorporate la România, iarăși nu se mai poate discuta; ar trebui să fie cineva prea naiv să vadă lucrurile într-alfel.” Autorul anonim al articolului releva cu convingere că „De acum înainte realizarea României mari pentru mine nu mai poate fi privită ca o simplă utopie, ci ca un fapt îndeplinit.” El scoate în evidență o realitate istorică

³⁹ cf. *Unirea Transilvaniei cu România*, ed. a III-a, București, 1978, p. 569.

⁴⁰ Ion Stanciu, *Aliați fără alianță. România și S.U.A 1914-1920*, București, 1992, p. 36.

⁴¹ Calambirescu, *Chestiunea Transilvaniei și neutralitatea României*, în „America”, IX, nr. 68 din 23 august 1914; *România poate să ia parte la război*, în *Ibidem*, nr. 71, din 24 septembrie 1914.

dură potrivit căreia „stăpânirea Ardealului de Ungaria a fost întotdeauna ca o lance înfiptă în pieptul românilor” și că dacă de atâtea secole nimeni n-a fost în stare să scoată această lance, „apoi acum a sosit momentul să o tragem cu sânge cu tot.” Semnatarul articolului declara, în continuare, cu mult optimism că „Datoria, dar a noastră a românilor de aici, e ca să fim cu toții pregătiți pentru ziua cea mare, ziua de mărire și de glorie pentru întreg neamul românesc.”

În final autorul materialului își îndrepta atenția asupra preoților români din America, afirmând că „sunt capabili de certe, de ură, fie între dânșii, fie cu poporul” dar nu sunt capabili „să ne îndrume și pe noi la o viață națională, să lupte să ne deștepte sentimentul național.”⁴²

Revișorarea românilor americani a fost determinată și de ținerea la București în data de 15 martie 1915, sub patronajul Ligii Culturale, a Congresului românilor de peste munți aflători în țară. Acest înalt forum și-a inaugurat lucrările în Duminica Floriilor în sala Atheneului Român. El a fost deschis de profesorul universitar Simion C. Mândrescu, inițiatorul și principalul său organizator. Atmosfera era emoționantă, de înaltă vibrație patriotică: „Uralele nu mai conținesc – scris un ziar al vremii – În momentul când corul cânta «Murim mai bine-n luptă», toată sala izbucnește în strigăte de «Murim! Murim mai bine decât să trăim așa»”⁴³

Cuvântul inaugural a fost rostit de profesorul Mândrescu care a prezentat rolul jucat de românii din afara granițelor României în războiul independenței din anii 1877-1878, ei făcându-și datoria și la 1913, în al doilea război balcanic. Vorbitorul a subliniat că este vorba de primul congres al fraților de dincolo de granițe, deoarece „niciodată nu s-a pus chestiunea întregului românism în mod așa de hotărât.” Președintele congresului a atras apoi atenția că este ultimul întrucât „peste cel mult câteva luni granițele României vor fi acolo, unde sunt și granițele românismului.”⁴⁴

La finele discursului său de deschidere, Simion C. Mândrescu a dat citire mai întâi textului unei telegrame adresată Regelui Ferdinand în care membrii congresului exprimau omagiul lor și devotamentul față de Regatul român. Autorii documentului reafirmau voința tuturor românilor de a înfăptui România întregită: „Dorința de a fi cu toții sub un singur stindard și sub un singur sceptru este astăzi adânc înrădăcinată în noi încât

⁴² X.Y., *Datoria preoților români din America*, în „America”, X, nr.21 din 24 martie 1915.

⁴³ „Universul”, XXXIII, nr. 75 din 15 martie 1915.

⁴⁴ „Adevărul”, XXIII, nr.10060, din 17 martie 1915; C.I. Stan, *Un moment al luptei pentru unitate națională Congresul românilor de peste hotare – 15 martie 1915*, în „Glasul Bucovinei”, VI, nr. 1(21), 1999, p. 4.

neîmplinirea ei ar însemna moartea noastră”⁴⁵. Participanții au aprobat cu însuflețire și o telegramă înaintată primului ministru Ion I.C. Brătianu. Semnatarii depeșei îl asigurau că „pe cum am fost în trecut element de ordine, tot astfel vom și în aceste vremi de grea încercare pentru neamul nostru de pretutindeni.” Autorii mesajului solicitau premierului român să grăbească „acțiunea de liberare a fraților noștri de sub dominațiune străină înainte de a fi nimiciti cu totul de dușmanii externi și interni”. Documentul se încheia patetic, dar mobilizator: „Părintele d-voastră a fost făuritorul României de astăzi, fiți d-voastră făuritorul României Mari.”⁴⁶

După discursul inaugural au vorbit reprezentantul Bucovinei Emilian Slușanschi, delegatul Transilvaniei, tânărul Vasile Stoica, iar în finalul ședinței de dimineață Simion C. Mândrescu. El a deschis și lucrările de după-amiază desfășurate în sala Dacia din capitală. Cu această ocazie, oratorul a deplâns situația dramatică a nobililor românești din Transilvania. A luat cuvântul apoi inginerul Bozdan, care a prezentat condițiile absolut dificile în care trăiau frații rămași acasă în Ardeal, care „în jalnicele lor rugăciuni de seară și dimineață, îngenunchiați, își ridică mâinile spre Carpați”. În continuare a vorbit un alt român ardelean, Ion Mihalcea-Vrânceanu. El a condamnat zvonul lansat de autoritățile de la Budapesta potrivit cărora românii din Transilvania și Banat nu ar dori Unirea cu Țara. Vorbitorul a atras atenția că numeroase societăți și organizații patriotice militează pentru înfăptuirea României Mari⁴⁷.

Au mai vorbit bucovineanul Ion Grămadă, un eminent profesor de istorie, farmacistul Aurel Scurtu din Galați, Victor Ionescu, profesorul Transilvănean Ion Ursu. Ultimul orator a comparat poporul român cu un pom roditor, așezat la marginea drumului din care călătorii au cules fructe. Ei nu s-au mulțumit doar să le rupă, ci i-au smuls crengile, l-au ciuntit. Acest pom milenar a rezistat totuși vitregiilor vremii și neomeniilor trecătorilor, mai cu seamă ale vecinilor, deoarece „răsărise din sămânța viguroasă română care i-a dat tărie să înfrunte furtunile, să reziste devastărilor, să crească și să se dezvolte.” Cunoscutul istoric a subliniat faptul că poporul român a luptat cu sabia împotriva vrășmașilor. Totuși dușmanii au fost mai puternici. Ion Ursu a precizat că în ultimii ani procesul de deznaționalizare s-a accentuat, „poporul a sărăcit, iar mulți au luat drumul Americii”. El a subliniat, în final că a sosit timpul înfăptuirii unității naționale, exprimându-se din nou metaforic: „Puneți baioneta și

⁴⁵ *Ibidem*, „Dimineața”, XII, nr. 3964, din 17 martie 1915.

⁴⁶ *Ibidem*.

⁴⁷ *Ibidem*; *Congresul românilor de peste hotare aflători în țară*, București, 1915, p. 44-60.

mutați gardul cu toate crengile frumosului nostru pom de viță strălucită să cadă numai în grădina noastră.”⁴⁸

Din partea „Acțiunii Naționale” a luat cuvântul profesorul Emanoil Antonescu, iar „Liga pentru unitatea culturală a tuturor românilor” a fost reprezentată de marele dramaturg Barbu Ștefănescu Delavrancea. După discursuri s-a aprobat o moțiune care solicită guvernului „să grăbească liberarea fraților lor de stăpânirea austro-ungară, amenințați cu exterminarea de dușmanii externi și interni”, totodată era transmis salutul participanților la congres cetățenilor capitalei „voinicilor frați de pe diferite câmpuri de luptă și celor rămași de pe urma lor acasă și-i asigură că vor ști să-și facă datoria pentru liberarea lor”⁴⁹.

Presă românilor americani a salutat Congresul de la București. Ziarul „America” a publicat o informare despre acest important eveniment arătând că el își propune strângerea unității de acțiune a tuturor românilor, grăbindu-se astfel înfăptuirea României întregite⁵⁰. O serie de societăți ale românilor americani au expediat scrisori acestui for manifestându-și întreaga adevărată față de hotărârile aprobate⁵¹.

Românii din S.U.A cunoșteau prin intermediul presei lor și a celei americane situația din România, dar mai ales cea din Transilvania și Banat. Ziarul „Foaia poporului” precizia, spre exemplu, într-un articol publicat în anul 1915, că „în fața numeroaselor nedreptăți și vicisitudini, frații din monarhia austro-ungară făceau tot ce era posibil „pentru a mântui pe seama urmașilor ceea ce au moștenit de la strămoșii noștri”. Periodicul românilor americani afirmă că frații din imperiul dualist nu dispuneau de arme numeroase și puternice de apărare. Sprijinul și nădejdea pot veni de la românii aflați în S.U.A care au datoria să ajute pe conaționali lor⁵².

Publicațiile românilor americani informau cititorii în legătură cu acțiunile pro-antantiste care aveau loc în România. Mitingul forțelor antantiste de la sfârșitul lunii mai 1915 din București este descris de ziarul „America” în iunie 1915⁵³.

⁴⁸ *Ibidem*, p. 73-76, „Ardealul”, București, I, nr. 22, din 22 martie 1915.

⁴⁹ „Adevărul” XXVIII, nr. 10.060, din 17 martie 1915, C. Cazănișteanu (editor), *Documente ale Unirii (1600-1918)*, București, 1984, p. 331, doc. 220 (publicat parțial).

⁵⁰ *Congresul românilor de peste hotare, în „America”, X, nr. 35, din 9 mai 1915.*

⁵¹ Eugen Lazăr, *Românii din America în sprijinul luptei poporului nostru pentru unitate națională*, în „Crisia”, X/1980, p. 639-640.

⁵² Ion Stanciu, *Aspecte ale relațiilor româno-americane, în anii neutralității României (1914-1916)*, în „Studii și materiale de istorie modernă” vol. VI, București, 1979, p. 47.

⁵³ „America”, X, nr.46, din 10 iunie 1915.

Despre marea întrunire de la începutul lunii octombrie 1915 din capitală vorbea și ziarul „Libertatea”, care apărea în Cleveland. Gazeta tipărea cu acest prilej fragmente din discursurile rostite de principalii oratori: Tache Ionescu, Petre Grădișteanu, Emil Pangratti, prof. I. Ursu, N. Titulescu, Nicolae Xenopol, Barbu Delavrancea. Cuvântarea lui Octavian Goga este publicată integral⁵⁴. Cititorii ziarului „America” cunoșteau din ultimul număr al publicației din 1915 evenimentele derulate în Parlamentul de la București cu ocazia deschiderii Corpurilor Legiuitoare. În decembrie 1915 Nicolae Filipescu și T. Ionescu au plănuit ca regele să fie primit cu aplauze, iar când va începe să citească mesajul să se strige de pe băncile opoziției „Vrem Ardealul! Trăiască Ardealul!”. Suveranul a reușit totuși să-și citească discursul, deși a fost întrerupt în câteva rânduri⁵⁵.

Ziarele românilor aflați în S.U.A tipăreau și declarații ale partizanilor intrării României în război de partea Antantei. Un astfel de punct de vedere aparținând lui Tache Ionescu a apărut în paginile publicației „America”. Președintele Partidului Conservator Democrat a afirmat că participarea României la război alături de Antantă are drept scop realizarea desăvârșirii unității naționale românești, eveniment care nu mai poate fi amânat⁵⁶. Aceeași publicație insera în primele zile ale lunii noiembrie 1915 fragmente dintr-un interviu dat de Nicolae Filipescu lui Adorjan Andon, trimisul special al ziarului „Az Est”, în care se sublinia că unirea Transilvaniei cu România trebuie realizată cât mai repede. Reformele promise de autoritățile maghiare nu mai pot mulțumii pe românii din Transilvania, deoarece începe să triumfe principiul național⁵⁷. Ziarul „Libertatea” nu se lasă mai prejos și publica poziția profesorului Simion C. Mândrescu față de românii transilvăneni, în special cea legată de contribuția ardelenilor la dezvoltarea culturii naționale⁵⁸.

Nu erau neglijate nici problemele sensibile cum era aceea a Banatului timișan unde locuiau câteva sute de mii de români. Ziarul „America” reliefa că România are obligația să între în război dacă aspirațiile sale naționale nu sunt rezolvate. Se precizează că se impune

⁵⁴ „Libertatea”, Cleveland, XIV, nr. 8, din 15/28 octombrie 1915.

⁵⁵ *Deschiderea Camerelor din România*, în „America”, X, nr. 104, din 3 decembrie 1915; vezi detalii la: Al. Marghiloman, *Note Politice*, vol. I, ediție de Stelian Neagoe, București, 1993, p. 354-355; I.G. Duca, *Memorii*, vol. II. *Neutralitatea*, partea a II-a, 1915-1916, ediție de S. Neagoe, Timișoara, 1993, p. 60-61.

⁵⁶ „America”, X, nr. 39, din 16 mai 1915.

⁵⁷ *Ibidem*, nr. 88, din 4 noiembrie.

⁵⁸ „Libertatea”, XIV, nr. 14, din 26 octombrie/9noiembrie 1915.

evitarea suspiciunilor și complicațiilor cu unii vecini ai săi mai ales cu regatul sârb⁵⁹.

Intrarea României în război implica însă și o dotare corespunzătoare a armatei. Guvernul condus de Ion I.C. Brătianu era preocupat de această problemă. Cum România nu avea o industrie puternică de armament trebuiau făcute comenzi în străinătate. Cabinetul liberal s-a orientat și spre S.U.A, deoarece aprovizionarea cu materiale militare din apusul Europei se făcea cu multă dificultate. De aceea, la indicația colonelului, mai apoi generalului Vasile Rudeanu a fost trimisă în Statele Unite o comisie militară specială condusă de colonelul Adrian Miclescu, un reputat specialist în artilerie. Acesta împreună cu căpitanul Bucliu și Eugen Borcea au sosit la New York în mai 1915, fiind înarmați „cu o listă de materiale de război și muniții ce trebuiau căutate și comandate”. În munca sa, colonelul Miclescu „ofițer superior de artilerie, destoinic, activ, bun patriot”⁶⁰, după cum îl caracteriza colonelul Rudeanu în memoriile sale, a fost ajutat cu pricepere și râvnă de inginerul Theodor Orghidan, sosit încă din 1914 pentru niște comenzi de armament. Comenzile cuprindeau cartușe, bare de oțel, aramă, discuri de alamă, acid picric, trinitrotoluen, mașini de marcat cartușe modelul 93, sârmă ghimpată, bumbac, încălțăminte militară. Ele au fost făcute la firmele „Dupont de Namur” și „Remington Arms”. Tot din S.U.A au fost expediate în țară 500.000 de perechi de bocanci militari și alte materiale, în cantități mai mici, dar importante în condițiile acestei lipse resimțite în dotarea armatei române⁶¹.

Colonelul Miclescu informa pe colonelul V. Rudeanu la Paris în legătură cu rezultatele bune obținute pe pământ american. Acesta din urmă scria în memoriile sale publicate parțial postum că „Telegramele primite din New York, de la colonelul Miclescu, îmi lăsa speranța că vom putea realiza în America comenzi importante pentru pregătirea armatei noastre de război”⁶². Colonelul Miclescu a avut strânse legături cu românii americani. Într-o scrisoare expediată lui I. Podea, ofițerul român afirmă că „Nimeni nu se îndoiește de sentimentele frumoase ale românilor din America. Ar fi prea trist să se găsească printre ei coade de topor. Dar de la sentimente până la curajul răspunderilor și acțiunilor mari mai este încă o distanță. Tocmai aceasta vă distinge pe D-voastră de ceilalți conducători și nu vă este permis a ceda unor inconștienți care vă contestă dreptul de

⁵⁹ „America“, X, nr. 55, din 10 iulie 1915.

⁶⁰ General Vasile Rudeanu, *Memorii din timp de pace și război*, ediție de Dumitru Preda și Vasile Alexandrescu, București, 1989, p. 195.

⁶¹ A.N.I.C., *fond I. Podea*, dosar 101/1914-1922. f. 41.

⁶² General V. Rudeanu, *op. cit.*, p. 201.

conducător. Vă asigur că în momentul în care D-voastră ați părăsit locul de comandă, totul ar intra pe o linie moartă”⁶³.

Colonelul A. Miculescu și-a continuat activitatea în S.U.A până la intrarea României în război. Munca sa a creat adversități pe lângă cercurile politice și militare engleze, deoarece armata britanică se aproviziona la rândul ei cu multe materiale din America. Relevând acest lucru, V. Rudeanu consemnează în memoriile sale că „Ordine fuseseră date ca marina engleză să descarce de pe vapoarele ce transportau în Europa materialele achiziționate de mine în Statele Unite și să le depoziteze în diferite porturi engleze. Telegramele de legătură dintre mine și colonelul Miculescu, președintele comisiei române de achiziție din America erau interceptate și confiscate. Căpitanul Arion, delegatul meu la Londra, scria că generalul englez ar dori rechemarea colonelului Miculescu de la New York. Situația părea deci serios întunecată”⁶⁴. În cele din urmă datorită intervențiilor lui V. Rudeanu făcute personal la Ministerul englez de război și la cel de Externe, situația s-a rezolvat. Discuția avută cu lordul Balfour la 6 noiembrie 1915 a fost decisivă. Același V. Rudeanu scria în memoriile sale: „După câțva timp, materialele noastre confiscate și depozitate la Marina engleză mi-au fost eliberate. Altele nu mi-au mai confiscat. Telegramele ce-mi fuseseră adresate de președintele comisiei române la New York și oprite de guvernul englez mi-au fost date. Cercetarea lor însă a continuat cât timp colonelul Miculescu a rămas la New York”⁶⁵.

Relațiile economice româno-americane s-au limitat aproape numai la aprovizionarea cu materiale militare. În schimb, pe plan politic raporturile dintre cele două state încep să fie mai strânse. Dificultățile erau generate de distanțele relativ lungi, dar și de faptul că România nu avea încă o legăție la Washington. Guvernul român, deși era conștient de importanța acestui demers diplomatic, a tot întârziat deschiderea unei asemenea reprezentanțe în S.U.A. Cabinetul de la București a încercat totuși să folosească importantul potențial patriotic pe care îl reprezentau românii americani în special din punct de vedere propagandistic. Nu s-au realizat din păcate pași concreți până la intrarea țării noastre în război. Relevând acest lucru, Aurel Ioan Popescu scria în volumul monografic intitulat: *Transilvania, Banatul, Crișana, Maramureșul 1918-1928*, dedicat aniversării unui deceniu de la Marea Unire: „s-a arătat multă sollicitudine sentimentală din țară, dar nici o măsură practică de ordin

⁶³ *Ibidem*, p. 202.

⁶⁴ *Ibidem*, p. 206.

⁶⁵ *Ibidem*.

obiectiv și pozitiv nu s-a luat”⁶⁶. Dificultățile erau generate și de faptul că românii de pe continentul nord-american nu erau uniți. Existau tot felul de societăți, asociații, uniuni, ligi etc. Încă din 1915 a apărut ideea convocării unui congres național al tuturor românilor din S.U.A cu scopul realizării unității de acțiune. Din păcate, această idee nu s-a materializat în practică. Totuși, la 1 ianuarie 1916 părintele I. Podea, conducătorul mișcării “Liga și Ajutorul” a lansat către toate societățile și organizațiile românești un apel în care chema la realizarea unirii. La rândul ei, conducea “Uniunii Societăților pentru sprijinirea românilor din Transilvania”, prin președintele ei Ion N. Șufană, a luat în iunie 1916 inițiativa creării unui Comitet Național ce urma să reunească pe reprezentanții organizațiilor centrale și câte un delegat al ziarelor românești⁶⁷.

Momentul intrării României în război de partea Antantei nu era departe. Românii așteptau acest eveniment cu încredere și speranță în realizarea desăvârșirii unității naționale românești.

Galați

⁶⁶ Aurel Ioan Popescu, *Românii din America, în Transilvania, Banatul, Crișana, Maramureșul 1918-1928*, vol. I, București, 1929, p. 623.

⁶⁷ I. Stanciu, *Aliați fără alianță...*, p. 37.